

У Србији се као излаз из економске стагнације предлажу разна пореске стимулације и друге субвенције за нове инвеститоре. То је у складу са једном од догми неолибералне економије да снижавање пореза и одустајање од прогресивног опорезивања, те пружање пореских повластица за богате инвеститоре мотивише привреду и грађане да више раде, што подстиче раст економије и доводи до убирања веће масе пореза, те на крају одговара свим грађанима (кроз боље школство, здравство, безбедност и слично). Међутим, пракса показује супротно – не долази до убрзања раста економије, те се убире мања маса пореза (па уместо бољег имамо све лошије државне службе), а што много не погађа богату мањину, него остали део грађана.

Како би ова догма била што убедљивије пропагирана, на крају, у пракси реализована, богати ангажују (и за то добро плаћају) бројне аналитичаре, експерте и политичаре, а средства која су издвојили за ту сврху вишеструко им се враћају кроз мање плаћање пореза. Поред тога, за њих ради и огроман број пореских стручњака; они могу регистровати компанију по целом свету и користити разне могућности за пореску оптимизацију, а све у циљу што мањег плаћања пореза држави.

Недавно је инвеститор-милијардер Ворен Бафет (колумна у Њујорк тајмсу) написао како је у прошлој години платио порез по стопи која је двоструко нижа од стопе по којој су порез плаћали његови запослени (он 17,4%, а запослени 33-44% на пореску основицу). Иронично је додао како је пријатно имати пријатеље у Конгресу који воде рачуна о благостању богатих. Поред тога, у наведеној колумни Бафет пише да његов 60-то годишњи рад са инвеститорима оповргава и тврдње да ниски порези за богате подстичу активније инвестирање и отварање нових радних места.

Од 80-их година прошлог века, када наступа време доминације неолиберализма у САД су пореске стопе за најраспрострањеније дохотке становништва преполовљене (снижене са око 80% на око 40%), а просечна стопа раста америчке привреде није бележила раст, него обратно. Од 50-их до 80-их година тај раст је износио просечно годишње 3,7%, а од почетка 80-их године до сада мање од 3%.

Поред тога, најбогатијим слојевима је законски дозвољено да своје дохотке искажу као

профит на уложени капитал (а не као обичан доходак) и тако плаћају порез од само 15%. Поред тога, знатно је снижен порез на наследство и повећан порез на промет и на плате што погодује најбогатијим, а погађа најсиромашније. Друштво се убрзано раслојава на све мањи број изузетно богатих и огроман број сиромашних уз брзо „тањење“ средње класе. Док је крајем 70-их година 1% најбогатијих присвајало мање од 9% укупних доходака, 2007. године тај проценат је износио 23,5%, а располагали су и са преко 40% укупног богатства свих Американаца.

Плате у САД више од једне деценије реално се не повећавају, па су запослени присиљени да све дуже дневно проводе на послу и да се све више задужују, поготово што су многи издаци (нарочито за здравство и образовање) осетно порасли. Просечна кућа се 1980. године могла купити за 64.600, а 2006. године за њу је требало платити 246.500 долара, а за типичну америчку свадбу трошкови су за исте године порасли са 11.213 на 28.082 долара. Амерички радник ради у просеку по 50 часова недељно, а дуг просечне породице у 2007. години износио је 138% њиховог годишњег дохотка. Тај проценат се кретао око 50% до 80-их година прошлог века.

Богати се ограђују од остатка друштва – они живе у елитним деловима које уместо обичне полиције обезбеђују приватна чувари и телохранитељи; уместо јавних паркова, базена и других спортских објеката имају сопствене или посећују луксузне приватне клубове са тим садржајима; децу не шаљу у државне него приватне елитне школе и универзитете; не лече се у државним болницама него на приватним клиникама; не путују јавним транспортом у пренатрпаним аутобусима и метроима, итд.

Једном речју, бити богат значи имати довољно новца да се не мешаш са онима који нису богати. Социјална покретљивост изостаје и данас је много теже (него што је то било пре више од три деценије) остварити „амерички сан“ како је то дефинисао његов аутор, Џ.Т. Адамс. „Сан је то о земљи у којој би живот требао бити бољи, богатији и срећнији за све; сан о друштвеном поретку у коме ће свако постићи највише за што природно има дара и бити признат од других за оно што јесте, без обзира на случајне околности рођења или положаја.“

Очигледно да је неолиберализам један бућкуриш идеја (како то каже нобеловац Џ. Стиглиц), односно политичка доктрина која је у служби интереса богатих, те да он никада није био потврђен у економској теорији, а светска економска криза је показала да га није потврдила ни историјска пракса. Неолиберална догма о порезима, као и други њени „аксиоми“, имају везе са истином колико и бајке са реалним животом.